

The article is devoted to study foreign experience to balance between customs controls and facilitation of international trade for its adaptation to the national practice of customs regulations.

The problem of providing a balance between customs controls and facilitation of international trade was investigated in the article. The authors emphasized that the success of the implementation of measures to promote international trade largely depends on the possibility of achieving a proper balance between regulatory control and simplification of customs procedures in the field of foreign trade. Recommendations for security and facilitation of international trade under the provisions of the Kyoto Convention, the WCO Framework of Standards and the WTO Agreement on the facilitation of global trade were analyzed. In addition, the main innovations of the draft Law of Ukraine "On Amendments to the ICU (on UEO and simplification of customs formalities were consolidated.

One of the conditions for successful implementation of measures to restore the economic potential of Ukraine is to create favorable conditions in foreign economic activities to enhance national economic competitiveness internationally.

simplification of customs procedures, safety, balance, Kyoto Convention, WCO Framework, the WTO Agreement on the facilitation of international trade

Одержано (Received) 23.03.2016

Прорецензовано (Reviewed) 25.05.2016

Прийнято до друку (Approved) 26.05.2016

УДК 330.34

Д.Д. Плинокос, доц., канд. екон. наук

М.О. Коваленко

Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя, Україна

Неформальна освіта: теоретичні аспекти і наукові підходи

У статті досліджуються теоретичні підходи до визначення поняття «неформальна освіта», наведено різні дефініції, а також розглянуто особливості та детермінуючі риси неформальної освіти, як чинника інноваційних перетворень у суспільстві. Виокремлене електронне навчання як різновид неформального навчання в системі неформальної освіти. Визначено, що подальше дослідження неформальної освіти дасть можливість використовувати її з метою прискорення переходу України до інноваційно орієнтованої економічної моделі та забезпечить сталий розвиток національної економіки

неформальне навчання, неформальна освіта, електронне навчання, система освіти

Д.Д. Плинокос, доц., канд. екон. наук

М.А. Коваленко

Запорожский национальный технический университет, г. Запорожье, Украина

Неформальное образование: теоретические аспекты и научные подходы

В статье исследуются теоретические подходы к определению понятия «неформальное образование», приведены разные дефиниции, а также рассмотрены особенности и детерминирующие черты неформального образования, как фактора инновационных преобразований в обществе. Выделено электронное обучение как разновидность обучения в системе неформального образования. Определено, что дальнейшее изучение неформального образования даст возможность использовать его с целью ускорения перехода Украины к инновационно ориентированной экономической модели и обеспечит устойчивое развитие национальной экономики

неформальное обучение, неформальное образование, электронное образование, система образования

Постановка проблеми. Освіта відіграє ключову роль у формуванні та розвитку людського капіталу та забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку держави. Якщо широке коло питань щодо формальної освіти досить ретельно досліджено, питанням неформальної освіти та її значенню приділяється значно менше уваги. Проте, слід зазначити, що дослідження поняття «неформальна освіта» дасть змогу Україні використовувати цей потужний чинник соціально-економічного розвитку. У сучасному

глобалізованому світі виникає необхідність у зміні підходів до визначення різних видів освіти та їх взаємодії між собою.

Саме тому, сьогодні, в умовах переходу до економіки інноваційного типу, перед Україною постає низка проблем. Однією з них є проблема розвитку та взаємодії різних ступенів інституційної формалізації освіти: формальної та неформальної.

Інтеграція України в Європейське співтовариство вимагає дослідження специфіки становлення та розвитку неформальної освіти з метою реформування національної системи освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З проблем неформальної освіти існує досить значна кількість публікацій, серед яких – роботи А. Кроплі, Р. Дейва, К. Кнаппера, Ч. Дьюка, Е. Фора, М. Ноулза, П. Вільямса, Е. Хьюмела та ін. Ідеї неформальної освіти отримали теоретичне обґрунтування в роботах таких відомих зарубіжних вчених, як Ф. Кумбс [12], Р. Барт, Г. Коль, Д. Свіфт, Дж. Дьюї, А. Маслоу, К. Роджерс. Теоретичні аспекти неформальної освіти, як чинника розвитку людського капіталу, стали предметом вивчення у працях В.П. Андрущенко [1], І.С. Каленюк, Г.М. Коломієць, Е.М. Лібанової, А.О. Левченко [3], О.М. Левченко [4; 5], Л.Б. Лук'янової [6], Н.В. Ушенко.

Водночас, комплексні дослідження неформальної освіти, як компонента забезпечення концепції «навчання протягом життя» («Lifelong Learning»), в Україні відсутні. Отже, виникає необхідність наукової систематизації теоретичних підходів до визначення поняття «неформальна освіта» та подальшого дослідження неформальної освіти з метою її інтеграції у національну систему освіти.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення та узагальнення теоретичних засад розвитку неформальної освіти. Основними завданнями, що постають відповідно до мети, є: дослідити різні трактування поняття «неформальна освіта» та визначити його сутність.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі концепція «освіти протягом життя» стає основною передумовою розвитку суспільства та економіки країни. Ця концепція включає формальну, інформальну та неформальну освіту. Розвинені країни мають тривалий період становлення та розвитку національних систем освіти. Проте, виклики сьогодення спонукають до розгляду низки питань щодо освіти та різних її аспектів. Зокрема, виникають такі поняття, як формальна, інформальна та неформальна освіта.

Освіта — це процес і результат засвоєння особистістю певної системи наукових знань, практичних умінь і навичок та пов'язаного з ними того чи іншого рівня розвитку її розумово-пізнавальної і творчої діяльності, а також морально-естетичної культури, які у своїй сукупності визначають соціальне обличчя та індивідуальну своєрідність цієї особистості [2]. Індивід отримує освіту шляхом навчання, тобто в процесі розумово-пізнавальної діяльності засвоєння наукових знань, умінь і навичок.

У Рекомендаціях ЄС щодо визнання неформального та інформального навчання запропоноване наступне визначення: «Неформальне навчання – навчання, що відбувається у рамках планованої діяльності (щодо цілей навчання, тривалості навчання), причому існує певна форма підтримки при навчанні (наприклад, відносини «студент- викладач»)» [9].

Європейським центром розвитку професійної освіти (Cedefop) для країн Євросоюзу визначено таке трактування неформального навчання – це навчання, засноване на запланованій діяльності, яка явно не позначена як навчання (з точки зору завдань, тривалості навчання або підтримки тих, хто навчається), але яка містить значимий навчальний елемент, але зазвичай не завершується сертифікацією [10, с. 109-114].

Взагалі історія термінів «неформальне навчання» та «неформальна освіта» досить тривала. Широкого розповсюдження вони здобули ще на початку 70-х років минулого століття.

Підходи до визначення неформальної освіти міжнародними організаціями наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Підходи до визначення поняття «неформальна освіта»

Джерело	З якого року досліджується	Підходи до визначення
Наукові роботи Ф. Кумбса	1973	Організована та має підтримку, поза межами формальної освіти
International Standard Classification of Education (ISCED)	1997	Організована, в будь-якому віці, в системі формальної освіти або поза її межами, освітні програми для дорослих
European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop)	2005	Спланована та міжнародна навчальна діяльність; відсутність мети навчання
Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)	2007	Навчальна планована діяльність, яка не оцінюється і не надає кваліфікації; міжнародна

Джерело. Складено авторами на підставі [13].

Відповідно до підходів, існує безліч визначень поняття «неформальна освіта».

Ф. Кумбс визначав неформальну освіту як будь-яку організовану освітню діяльність поза встановленою формальною системою, яка відбувається окремо або як частина ширшої діяльності і має цілі навчання [12].

В Меморандумі безперервного навчання Європейського союзу [11] надано таке визначення: неформальна освіта – це така, що зазвичай не супроводжується видачою документа, відбувається в навчальних закладах або громадських організаціях, а також під час індивідуальних занять з репетитором або тренером.

Рада Європи спільно з Єврокомісією розглядають неформальну освіту в рамках проекту «The EU-CoE youth partnership» [14], де зазначається, що це є цілеспрямоване та добровільне навчання, яке має місце в різних умовах і ситуаціях, для яких навчання та підготовка необов'язково є єдиним або основним видом діяльності. Також зазначається, що ці середовища і ситуації можуть бути переривчастими, можуть проходити у формі курсів, які мають підтримку професійного наставника або куратора. Така навчальна діяльність рідко структурована, немає навчального плану, направлена на задоволення пізнавальних потреб певної цільової групи, та зазвичай не надає документа про освіту і не оцінює результати навчання.

Отже, розробкою поняття неформальної освіти протягом останніх десятиліть займаються дослідники з усього світу. Однак, вітчизняні науковці не приділяють достатньої уваги цьому напрямку досліджень.

Дослідженню європейських тенденцій неформальної освіти дорослих присвячено багато наукових праць Л. Лук'янової. Спираючись на міжнародні публікації з цих питань, вона робить висновок, що термін «неформальна освіта» використовується для характеристики освітнього процесу, організованого поза межами традиційної (формальної, нормативної) освітньої системи й призначений для задоволення пізнавальних потреб певної групи людей [6, с. 327-333]. Також наголошується, що форми неформальної освіти можуть бути різними, проте усі побудовані за принципами «навчання з урахуванням поточних потреб», «зв'язку з

життям», «гнучких програм, вибору змісту, форм, методів, терміну навчання», що загалом суттєво відрізняє її від формальної освіти. Отже, результати неформальної освіти можуть доповнювати та розширювати формальну освіту або виступати в якості окремої складової загального освітнього рівня індивіда.

Академік В. Андрущенко [1, с. 5-9] стверджує, що неформальна освіта в європейському просторі розглядається як самоосвіта вільних особистостей, як «освіта дорослих», «освіта впродовж життя». Він підкреслює низку особливостей цього виду освіти, зокрема, вказує на те, що неформальна освіта виникла як своєрідна відповідь на інформаційний бум, що посилюється. Відсутність швидкої реакції на цей виклик спричинить деградацію особистості, а відтак і суспільства загалом, призведе до зниження інтелектуального капіталу і конкурентоспроможності національної економіки. Тому, освіта впродовж життя мусить стати важливим об'єктом наукових досліджень, з метою її розвитку і розповсюдження за сприяння органів державного управління різного рівня та структур громадянського суспільства.

В Аналітичній записці "Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика" Національного інституту стратегічних досліджень України знаходимо таке визначення: неформальна освіта – професійно спрямовані й загальнокультурні курси навчання в центрах освіти дорослих, у лекторіях товариства „Знання”, по телебаченню, на різних курсах інтенсивного навчання [7]. Зазначається, що неформальна освіта в Україні діє у формі неформальних структур, які створюються на базі формальних (тренінгові групи, підготовка і перепідготовка на підприємствах тощо) або утворюються поза формальною системою, як правило, на короткий термін. Також до цієї системи примикає відкрита освіта в різних її формах і дистанційне навчання.

Нажаль, система освіти протягом життя в Україні знаходиться у зародковому стані. Поняття неформальна освіта в нормативно-правовому полі України не існує, відсутні концепції і програми з цього напрямку.

Першим кроком в цьому напрямі в Україні став Проект Закону «Про внесення змін до деяких законів України (щодо визнання неформальної освіти)», що надійшов до Верховної Ради у 2015 році. Цей документ дає таке трактування неформальної освіти: неформальна освіта – це освіта інституціалізована, цілеспрямована та спланована навчальним закладом без надання освітніх програм і кваліфікацій, визнаних національними органами управління освітою, або без кваліфікацій взагалі, і є додатковою, альтернативною та/або доповняльною до формальної освіти в процесі освіти впродовж життя; слугує забезпеченню права осіб будь-якого віку на доступ до освіти, але не передбачає обов'язкової безперервної структурованої послідовності у здобутті освіти і може бути короткотерміновою і невеликої або великої інтенсивності, зокрема у формі короткотермінових курсів, семінарів, практичних занять [8].

Як бачимо, неформальній освіті приділяється пильна увага зі сторони міжнародних організацій. Це зумовлено тим, що неформальній освіті притаманні характерні риси, завдяки яким можна легше і швидше, а отже, ефективніше сформувати високий інтелектуальний капітал. А, як відомо, саме він відіграє ключову роль в економіці інноваційного типу.

До основних характеристик неформальної освіти можна віднести наступні:

- організована та має підтримку, яка надається фахівцем або навчальною системою в тих чи інших галузях знань і практичних навичок;
- може мати конкретні цілі навчання або бути спрямованою на загальне підвищення розумово-пізнавальної і творчої діяльності;
- не обмежена географічно, може бути доступною в будь-якій точці світу;
- не обмежена часом, але, як правило, короткострокова;

- зазвичай, не підкріплена документальним засвідченням набутих знань та навичок, якості засвоєння навчального матеріалу, рівня кваліфікації тощо;
- більш гнучка, ніж формальна, швидше реагує на потреби ринку;
- застосовує інноваційні методи навчання.

Порівняльну характеристику детермінуючих рис різних видів освіти наведено в таблиці 2.

Таблиця 2 – Детермінуючі риси формальної та неформальної освіти

Формальна освіта	Неформальна освіта
відбувається в державних навчальних закладах, або таких, що визнані державою	відбувається поза національною системою освіти
керуються державою	керуються актуальними потребами ринку
довгострокова	переважно короткострокова
безперервна, регламентована	протікає в будь-якому зручному режимі того, хто навчається
централізована	децентралізована
зовнішнє оцінювання результатів навчання	спирається на самооцінку
групова	індивідуальна, або в малокількісній групі

Джерело: Складено авторами.

Як бачимо, дослідження характерних рис і сутності неформальної освіти відбувається в розвинених країнах останніми десятиріччями. Це дає їм змогу активно і плідно використовувати цей вид освіти як потужний чинник інноваційних перетворень у суспільстві. Вже досить чітко окреслені рамки, в яких відбувається неформальна освіта, і ключові підходи до її значення та змісту. Сьогодні, в умовах постіндустріальної економіки, розвиток комунікаційних процесів і доступність глобальних знань впливають на всі сфери життя людини. Не стала винятком і освіта, зокрема неформальна. Зі становленням інформаційного суспільства, вона набуває нових форм і змісту.

Інноваційний розвиток освіти, особливо вищої, здійснює визначальний і суттєвий вплив на ринок освітніх послуг. Всі ці зміни відбуваються навколо нової ролі знань, як одного з двигунів економічного розвитку, і зумовлюють появу нових постачальників послуг вищої освіти в умовах „освіти без кордонів” (як наслідок інституційних інновацій), зміну методів надання послуг (як результат технологічних інновацій) і схем організації навчання (як наслідок педагогічних інновацій) [3]. Отже, виклики сучасності спонукають до появи нових підходів, а відтак і нового визначення неформальної освіти. Зокрема, в попередніх дефініціях не враховується поява такої сучасної форми освіти як електронне навчання (E-learning), яке являє собою систему навчання за допомогою комп’ютера, інформаційних технологій, мережі Інтернет. Іноді вживаються синоніми цього терміну, такі як дистанційне навчання, віртуальне навчання, мультимедійне навчання.

Розвиток інформаційних технологій став потужним чинником розвитку всіх систем освіти, в першу чергу, неформальної освіти. Адже він підносить доступність

освіти на якісно новий рівень. Саме тому останнім часом в усьому світі спостерігається підвищення пропозиції освітніх послуг через комп'ютерні системи.

Виникнення та розвиток електронного навчання, як одного з різновидів неформальної освіти, додає її дефініції певні ознаки:

- гнучкість – учні працюють де і коли їм зручно, що дозволяє розподіляти час між навчанням, роботою, сім'єю та дозвіллям;
- доступність навчальних матеріалів – можливість використовувати різноманітні ресурси для навчання;
- зворотній зв'язок – модератори та викладачі електронних освітніх систем надають допомогу та рекомендації, забезпечують засвоєння знань;
- розвинена комунікація – отримання інформації через інтернет-конференції, форуми тощо.

Таким чином, розвиток Internet-комунікацій дав поштовх до розвитку неформальної освіти, та зокрема електронного навчання, яке визнано в розвинених країнах як таке, що найбільш резонує з ринком праці та сприяє підвищенню темпів розвитку національної економіки.

Слід зазначити, що питання розвитку неформальної освіти тісно пов'язане з питанням формування інноваційної моделі розвитку суспільства. Формування якісних знань фахівців, їх професійних навичок можливо тільки в комплексній системі, що об'єднує різні форми навчання та підвищення професійних компетенцій.

За визначенням О. Левченка, при застосуванні моделі інтенсивного (інноваційного) відтворення професіонального потенціалу, лише систематичне і безперервне підвищення кваліфікації кадрів неформальними методами в поєднанні з формальною освітою забезпечить отримання новітніх професійних теоретичних та практичних знань і навичок, а також розвиток мотиваційних орієнтацій до інноваційної трудової діяльності, а отже, створить необхідні умови для переходу транзитивної економіки України до інноваційної моделі [5, с. 94-101].

Людський капітал має залучатися до інноваційного процесу на етапі свого формування як об'єкта, так і суб'єкта процесу навчання. Останнє зумовлено тим, що сучасні фахівці з вищою освітою мають постійно свідомо протягом трудового життя планувати та отримувати необхідні знання шляхом формальної та неформальної освіти. Інноваційність процесу навчання має полягати в застосуванні інноваційних педагогічних, організаційно-економічних та інформаційно-комунікаційних технологій з метою формування фахівця інноваційного типу [4, с. 3-9].

Таким чином, бачимо, що розвиток неформальної освіти і поєднання її з формальною дозволять реалізувати потенційні можливості для української економіки, сформуують достатній рівень професіональних компетенцій у фахівців та забезпечать підґрунтя для реалізації інноваційної моделі розвитку України.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Дефініція поняття «неформальна освіта» є складною і комплексною, не зважаючи на те, що вона розглядається тривалий час різними дослідниками, єдиного визнаного терміну, що включав б всі найістотніші ознаки, немає. Крім того, мінливі умови формування освіти такого типу диктують свої корективи цього поняття. Це створює необхідність подальшого розгляду питань щодо неформальної освіти, впровадження в Україні зарубіжного досвіду її дослідження, розвитку та розповсюдження. Наукового дослідження потребують також механізми інтеграції формальної і неформальної освіти в Україні, дослідження ринку освітніх послуг в сфері неформальної освіти та методологія визнання результатів неформальної освіти.

Список літератури

1. Андрущенко В. Філософія неформальної освіти: проблеми та перспективи розвитку [Текст] / В. Андрущенко // Вища освіта України. – 2013. – № 4. – С. 5–9.
2. Енциклопедія освіти [Текст] / за ред. В.Г. Кремін. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Левченко А.О. Конкурентоспроможність випускників вищих навчальних закладів України: організаційно-економічний механізм регулювання [Текст] : монографія / А.О. Левченко, В.О. Жукова; За заг. ред. д.е.н., проф. О.М. Левченка. – Кіровоград: Видавець Лисенко В.Ф., 2014. – 279 с.
4. Левченко О. М. Людський капітал як чинник інноваційного розвитку національної економіки України [Текст] / О. М. Левченко, Д. Д. Плинокос, О. В. Ткачук // Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. – 2015. – № 5. – С. 3–9.
5. Левченко О.М. Модель інноваційного розвитку професійного потенціалу: актуальність та напрями формування [Текст] / О.М. Левченко, О.В. Ковальов // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2011 р. – вип. 20, ч. I. – С.94–101.
6. Лук'янова Л. Б. Неформальна освіта дорослих: проблеми і перспективи [Текст] / Л.Б. Лук'янова // Професійна освіта : педагогіка і психологія : пол.-укр., укр.-пол. щорічник / за ред. Т. Левовицького, І. Вільш, І. Зязюна, Н. Ничкало. – Ченстохова ; Київ, 2011. – [Вип.] XIII. – С. 327–333.
7. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/252/>
8. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України (щодо визнання неформальної освіти)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54026
9. Рекомендація Ради ЄС від 20 грудня 2012 р. щодо визнання неформального та інформального навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ipq.org.ua/upload/files/files/06_Biblioteka/01_Normativna_baza/01_Viznznyya_neformalnogo_navchannya/01_Mignarodni_dokumenti/council_recommendations_20_dec_2012_ukr.pdf
10. Терьохіна Н.О. Неформальна освіта як важлива складова системи освіти дорослих [Текст] / Н.О. Терьохіна // Порівняльно-педагогічні студії – 2014. – № 2/3. – С.109–114
11. A Memorandum on Lifelong Learning [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf
12. Coombs P. Attacking rural poverty; how nonformal education can help // P. H. Coombs, M. Ahmed [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2000/02/18/000178830_98101911003374/Rendered/PDF/multi_page.pdf
13. Terms, concepts and models for analysing the value of recognition programmes [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oecd.org/edu/skills-beyond-school/41834711.pdf>
14. The European Knowledge Centre for Youth Policy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rjpeu.coe.int/en/web/youth-partnership/glossary>

References

1. Andrushchenko, V. (2013). *Filosofiianeformalnoiosvity: problemy ta perspektyvyrozvytku* [The philosophy of non-formal education: problems and prospects]. *Vyshcha osvita Ukrainy – Ukrainian higher education*, 4, 5-9 [in Ukrainian].
2. Kremin, V.H. (Eds.). (2008). *Entsyklopediia osvity*. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
3. Levchenko, A.O. & Zhukova, V.O. (2014). *Konkurentospromozhnist vypuskyki vyshchychkh navchalnykh zakladiv Ukrainy: orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizm rehuliuвання* [The competitiveness of graduates Ukraine: organizational and economic mechanism of regulation]. O.M.Levchenko (Ed.). Kirovohrad: Vydavets Lysenko V.F. [in Ukrainian]
4. Levchenko, O. M., Plynokos, D. D. & Tkachuk O. V. (2015). *Liudskyi kapital yak chynnyk innovatsiino horozvytku natsionalnoi ekonomiky Ukrainy* [Human capital as a factor of innovative development of national economy of Ukraine]. *Derzhava ta rehiony. Serii : Ekonomika ta pidpriemnytstvo – State and Regions: A series of Economics and Business*, 5, 3-9 [in Ukrainian]
5. Levchenko, O.M. & Kovalov, O.V. (2011). *Model innovatsiinoho rozvytku profesionalnoho potentsialu: aktualnist ta napriamy formuvannya* [The model of innovative development of professional capacity: the relevance and direction of formation]. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky – Proceedings of Kirovograd National Technical University. Economics*, 20, 94-101 [in Ukrainian]

6. Lukianova, L. B. (2011). Neformalna osvita doroslykh: problemy I perspektyvy [Non-formal adult education: problems and prospects]. *Profesiina osvita : pedahohika I psykholohiia - Vocational education: pedagogy and psychology, XIII*, 327-333 [in Ukrainian].
7. Osvita protiahom zhyttia: svitovyi dosvid i ukrainska praktyka. Analitychna zapyska [Education for life: international experience and Ukrainian practice. Policy Brief]. (n.d.). *niss.gov.ua* Retrieved from <http://www.niss.gov.ua/articles/252/> [in Ukrainian].
8. Proekt Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy (shchodo vyznannia neformalnoi osvity)» [Draft Law of Ukraine "On amendments to some laws of Ukraine (concerning the recognition of non-formal education)"]. (2015). *w1.c1.rada.gov.ua*. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54026 [in Ukrainian].
9. Rekomendatsiia Rady YeS vid 20 hrudnia 2012 r. shchodo vyznannia neformalnoho ta informalnoho navchannia [Recommendation of the Council EU of 20 December 2012 on the recognition of non-formal and informal learning]. (2012). *ipq.org.ua* Retrieved from http://ipq.org.ua/upload/files/files/06_Biblioteka/01_Normativna_baza/01_Viznannya_neformalnogo_navchannya/01_Mignarodni_dokumenti/council_recommendations_20_dec_2012_ukr.pdf
10. Terokhina, N.O. (2014). Neformalna osvita yak vazhlyva skladova systemy osvity doroslykh [Non-formal education as an important component of adult education]. *Porivnialno-pedahohichni studii – Comparative educational studies, 2/3*, 109-114 [in Ukrainian].
11. A Memorandum on Lifelong Learning (2000). *arhiv.acs.si*. Retrieved from http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf [in English].
12. Coombs, P. H. & Ahmed, M. (1971). Attacking rural poverty; how non-formal education can help. London: The Johns Hopkins University Press. *wds.worldbank.org* Retrieved from http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2000/02/18/000178830_98101911003374/Rendered/PDF/multi_page.pdf [in English].
13. Terms, concepts and models for analysing the value of recognition programmes (2007). *oecd.org*. Retrieved from <https://www.oecd.org/edu/skills-beyond-school/41834711.pdf> [in English].
14. The European Knowledge Centre for Youth Policy (n.d.) *pjp-eu.coe.int*. Retrieved from <http://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/glossary> [in English].

Dmytro Plynokos, Associate Professor, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences)

Marharyta Kovalenko

Zaporizhzhya National Technical University, Zaporizhzhya, Ukraine

Non-Formal Education: Theoretical Aspects and Scientific Approaches

The aim of article is the researching and generalization of theoretical approaches to the definition of “non-formal education” and its essence.

Non-formal education is an important part of “lifelong learning” concept. Thereby it attracts attention of international organizations, international and domestic scientists. Non-formal education definition means the process of individual acquiring of knowledge and skills out of formal educational system. Non-formal education has some specific features – it is organized, planned, supported and as a rule doesn’t qualify, etc.

It should be noted that non-formal education development is closely connected with innovational model of society development forming. Only complex system, which combines different forms of training, can ensure acquiring experts knowledge and qualification.

Further investigation and development of non-formal education as well as its integration in formal education will allow Ukraine the opportunity to increase the efficiency of national economy under conditions to innovational model development transfer.

non-formal learning, non-formal education, e-learning, the education system

Одержано (Received) 11.05.2016

Прорецензовано (Reviewed) 25.05.2016

Прийнято до друку (Approved) 26.05.2016